

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa R. K.
przeciwko M. B. i [...] Spółdzielni Mieszkaniowej w S.
przy udziale Prokuratora
o stwierdzenie nieważności czynności prawnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 12 października 2018 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 30 maja 2018 r., sygn. akt I ACa [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Powód R. K. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 29 listopada 2017 r., oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 grudnia 2016 r., i złożył - po wezwaniu do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w wysokości 4.250 zł - wniosek o zwolnienie go od kosztów sądowych.

Postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych. Odpis postanowienia został doręczony pełnomocnikowi powoda w dniu 9 kwietnia 2018 r., jednak opłata od skargi kasacyjnej nie została uiszczona.

Postanowieniem z dnia 30 maja 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę kasacyjną powoda.

Powód zaskarżył postanowienie Sądu Apelacyjnego zażaleniem, zarzucając naruszenie art. 102 § 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez uznanie, że powód może opłacić skargę kasacyjną bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, a także poprzez wszczęcie i przeprowadzenie dochodzenia, o którym mowa w art. 109 § 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, na podstawie zarządzenie sędziego, a nie na podstawie postanowienia Sądu. Na podstawie art. 380 w związku z art. 398²¹ k.p.c. wniósł o rozpoznanie zasadności postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 3 kwietnia 2018 r., oddalającego jego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie obowiązku opłaty skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy w postępowaniu wywołanym zażaleniem na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną rozpoznaje, na wniosek zawarty w zażaleniu, niepodlegające odrębnemu zaskarżeniu postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych (odrzucające lub oddalające wniosek o takie zwolnienie), jeżeli przyczyną odrzucenia skargi kasacyjnej było jej nieopłacenie (art. 380 w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c., por.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2000 r., I CZ 259/99, nie publ., z dnia 17 stycznia 2003 r., I CZ 193/02, nie publ., z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 127/12, nie publ., z dnia 15 kwietnia 2015 r., IV CZ 2/15, nie publ.).

Stosownie do art. 102 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. z 2016 r., poz. 623 ze zm. u.k.s.c.), zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Według zaś art. 101 ust. 1 u.k.s.c. sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w części, jeżeli strona jest w stanie ponieść tylko część tych kosztów.

Jak wynika z uzasadnienia postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej, Sąd Apelacyjny oddalił wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, ponieważ

powód jedynie częściowo wykonał wezwanie do uzupełnienia danych o swym stanie majątkowym, a ponadto nie jawi się on jako osoba uboga, żyjąca w niedostatku. Sąd podkreślił, że strona korzystająca z drogi sądowej musi liczyć się z koniecznością ponoszenia kosztów sądowych i powinna czynić starania o zgromadzenie na ten cel niezbędnych środków finansowych (czyńć oszczędności we własnych wydatkach na każdym etapie postępowania). Zwrócił też uwagę, że powód zgromadził środki, gdyż dokonał opłaty od pozwu oraz apelacji. Zarazem nie wykazał, że jego sytuacja pogorszyła się na tyle, iż nie jest już w stanie dokonywać jakichkolwiek opłat sądowych - wręcz przeciwnie, z jego oświadczenia wynika, że w latach 2014-2016, a zatem na etapie wytoczenia powództwa i złożenia apelacji, nie osiągał żadnych przychodów. Rozumując *a contrario*, Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że powód obecnie osiąga dochody czy też przychody, których nie przedstawił.

W nawiązaniu do przedstawionej argumentacji należy zwrócić uwagę, że przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wymagają poczynienia ustaleń w oparciu o rzeczywistą i aktualną sytuację majątkową i uzyskiwane dochody, czego Sąd Apelacyjny nie dokonał.

Ustalenia Sądu Apelacyjnego co do działalności gospodarczej powoda dotyczą stanu z lat 2014 - 2016 r., a nie sytuacji obecnej.

Również ustalenia dotyczące uiszczenia przez powoda opłaty od pozwu i apelacji nie mogą być uznane za wystarczającą podstawę oddalenia jego wniosku. Tym bardziej, że powód już w uzasadnieniu wniosku wskazywał, iż aby dokonać opłaty od apelacji zmuszony był pożyczyć pieniądze. Ocena dokonana przez Sąd Apelacyjny jest więc jedynie hipotezą co do potencjalnego stanu majątkowego skarżącego, a nie poczynionymi w sprawie ustaleniami.

W konsekwencji pozbawiona wystarczających podstaw jest ocena, że skarżący mógł, licząc się z możliwością złożenia skargi kasacyjnej, poczynić na ten cel w okresie poprzednich kilku miesięcy odpowiednie oszczędności.

Z dokumentów znajdujących się w aktach wynika, że dochody powoda i jego stan majątkowy uniemożliwiają poniesienie kosztów sądowych bez uszczerbku swojego utrzymania.

Skarżący ma także rację, że wszczęcie i przeprowadzenie dochodzenia, o którym mowa w art. 109 § 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, powinno nastąpić na podstawie postanowienia Sądu, a nie zarządzenie sędziego.

W tym stanie rzeczy wobec zasadności zażalenia w części kwestionującej odmowę zwolnienia z opłaty od skargi kasacyjnej, która doprowadziła do odrzucenia tego środka zaskarżenia, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ w związku z art. 394¹ § 3 uchylił zaskarżone postanowienie.

jw